

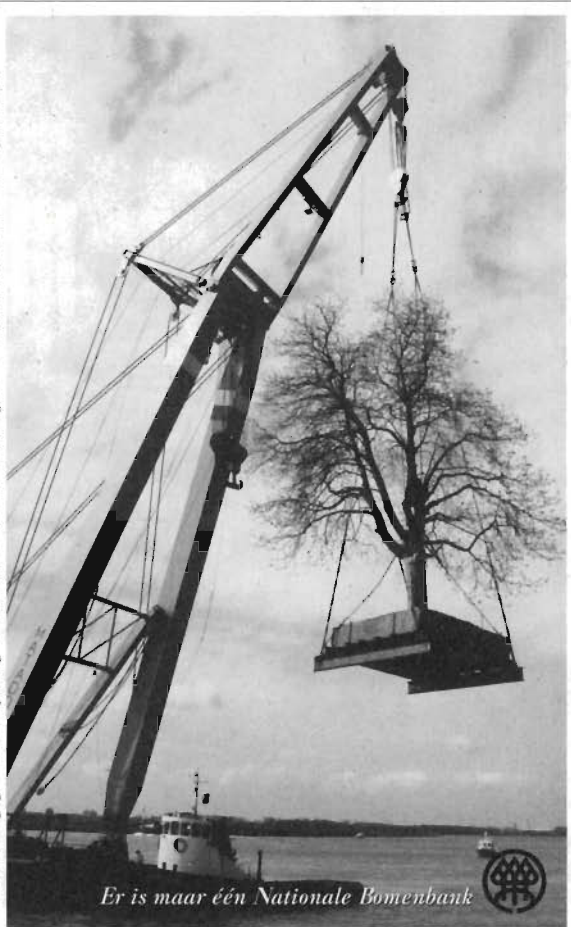
herfst 2003

BOMEN *nieuws*

Kwartaalblad van de Bomenstichting

Er is maar één Nationale Bomenbank

Mr B.M. Visser & Partners

Juridische Raadgevers
Natuur, Bos en Landschap

Ravenhorsterweg 61, 7103 AR Winterswijk
telefoon: 0543 - 51 85 17 / fax: 53 46 93
e-mail: bmvisser@freeler.nl

Vakcursussen Boombeheer en Boomverzorging

Cursuslocatie: Arnhem of "aan huis" (datum in overleg)

Vakcursussen:

Datum:

■ VTA-1: Visuele boomcontrole en registratie	7 oktober . 2003
■ VTA-2: VTA-methodiek en stabiliteitsonderzoek	28 oktober 2003
■ Ontwerpplannen voor bomen	29 oktober 2003
■ Boombeheer van Aanplant tot Zorgplicht (A tot Z)	11 nov t/m 16 dec 2003
■ Ondergrondse groeiplaats bij bomen	20 + 21 jan 2004
■ Boombeleid	27 + 28 jan 2004
■ Conditie en vitaliteit (Workshop jaarring-analyses)	3 + 4 febr. 2004
■ Boomtaxatie: Theorie en praktijk	2 + 3 maart 2004

→ Informatie en inschrijving:

*Bel voor de nieuwsbrief
of kijk op www.nocb.nl*

N.O.C.B.
Boomtechnisch Adviesburo
beëdigd taxateur van bomen

Postbus 168, 6930 AD Westervoort
Tel. 026 - 31 17 550 - Fax 026 - 31 20 538
Bezoek onze internetsite: www.nocb.nl

2004 2003

Niets aan de hand

Het jaargetijde breekt aan waarin de bladval van bomen en struiken een normaal verschijnsel is en dus geen vragen oproept. In het afgelopen groeiseizoen was dat wel anders. Twee boomsoorten die we in de stad en dorp veel tegenkomen kampen met problemen.

Hoewel het een prachtig voorjaar was en een zonnovergoten zomer, zat er begin mei een flinke dip in de temperatuur en kwam het water met bakken naar beneden. De jonge blaadjes van de stoere plataan, een boom uit het mediterrane klimaat zoals u in dit nummer kunt lezen, zijn bij die omstandigheden zeer vatbaar voor een schimmel. De bladeren verschrompelen en dwarrelen uit de boom. Het leek wel herfst in mei. Verontruste mensen aan de telefoon en op de e-mail. We konden ze geruststellen. Het ziet er beroerd uit, maar de boom loopt weer opnieuw uit en dan is de infectie voorbij. Was het warm en droog geweest dan waren de platanen probleemloos de zomer in gegroeid.

Net waren we daarvan bekomen of er dienden zich in juni bij de paardekastanje de eerste symptomen aan van een zware besmetting door de kastanjemineermot. Dit insect is sinds een jaar of vier in ons land vanuit het zuiden bezig aan een zeer snelle 'zegetocht' noordwaarts. Deze zomer werden paardekastanjes tot in Noord-Holland en Overijssel aangetast. Slechts in de meest noordelijke provincies is de mot nog niet gesignaleerd, maar dat is een kwestie van tijd en spoedig zullen ook daar de kastanjebladeren er hartje zomer haveloos uitzien.

Opnieuw veel reacties van mensen. "Wat is het, gaat de boom dood, wat kunnen we er tegen doen", was de strekking van de meeste vragen. Je kan dan de vraagsteller niet afschepen met de mededeling dat er niets aan de hand is. Toch is dat in grote lijnen wel het geval, althans voor de boom. Nog langer dan bij de plataan zien de kastanjebladeren er vreselijk uit, totdat ze uiteindelijk leeggevreten, verdroogd en daardoor nutteloos bij de eerste signalen van de naderende herfst door de boom worden afgestoten. Ervaring uit andere delen van Europa leert dat kastanjes er niet noemenswaardig onder te lijden hebben en er niet aan dood gaan.

Waar bomen wel aan doodgaan is een gebrek aan of juist te veel water. Een lange droge periode is funest voor de jonkies of de pas geplante grotere exemplaren. Daarvan hebben we deze zomer de

gevolgen kunnen zien. Maar in ons enthousiasme om ze te laven kunnen we ook te ver gaan. Erik Platje, dit jaar toegetreden tot redactie van Bomennieuws, gaat in op de eerste levensbehoefte van een boom.

Frank Moens

In dit nummer ...

4

Boom Effect Analyse zet bomen op de kaart

De afgelopen twee jaar is de Bomenstichting bezig geweest met de ontwikkeling en de uitwerking van de wens om de effecten van bouwactiviteiten op bomen vroegtijdig onder de aandacht van betrokkenen te krijgen. Het project begon als BER (Boom Effect Rapportage) en eindigde onder de welluidende naam BEA. Projectleider Edwin Koot doet verslag van het ontwikkelingsproces en de resultaten.

12

Platanen, ingeburgerde exoten?

Dit keer een katern gewijd aan de meest voorkomende exoot in steden en dorpen in Noordwest-Europa: de plataan. De heer J.R.P. Van Hoey Smith schreef en illustreerde het artikel over deze boomsoort, die dankzij een natuurlijke kruising een groter verspreidingsgebied heeft gekregen en zeer goed bestand blijkt te zijn tegen slechte groeiomstandigheden.

20

Boomadoptieplan stimuleert betrokkenheid

Dit jaar is de Bomenstichting in samenwerking met gemeenten begonnen met het laten sponsoren van het onderhoud van Monumentale bomen. Bedrijven kunnen met een jaarlijkse bijdrage het voortbestaan van bomen op zich nemen en dragen daarmee symbolisch bij aan een gezonder woon- en werkklimaat. De gemeente Utrecht beet de spits af en uitgeverconcern Elsevier adopteerde de eerste tien bomen.

en verder ...

Interview met Marjolein Kruijt 6

Column: Nog even geduld 7

Bomen & Water 8

Standpunt: Oude bomen en veiligheid 11

Van onze lezers 19

Kort nieuws 20

Boeken 22

Op u kunnen we bouwen 23

Agenda 23

Colofon 23

Rijp & Groen 24

Op de omslag: plataan

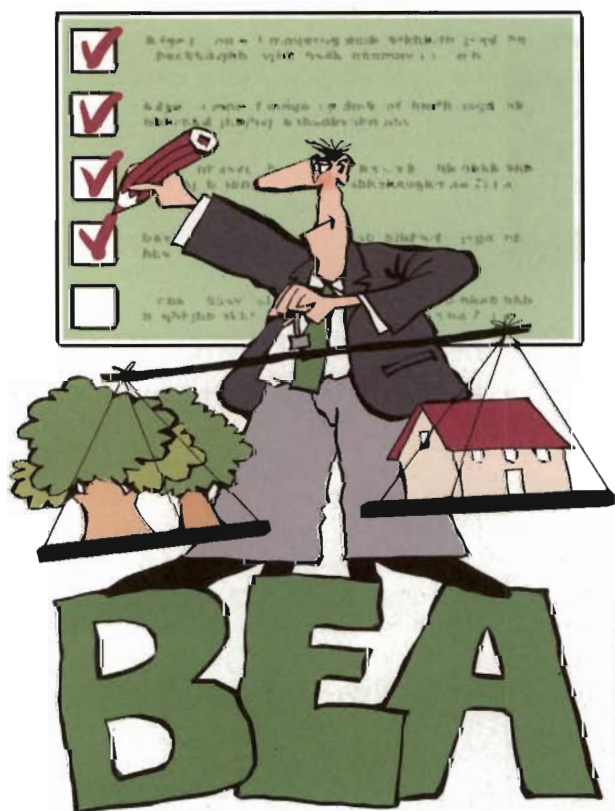
foto: Frank Moens

Bomen
stichting

Bomen Effect Analyse

Edwin Koot

Nog steeds worden regelmatig bomen bij bouw- en aanlegactiviteiten over het hoofd gezien. De ervaring leert dat meestal te laat wordt gekeken naar de gevolgen van de uitvoering voor de bomen, waardoor deze of niet ingepast kunnen worden in de plannen of (onherstelbaar) beschadigd raken. Onbedoeld en ongewenst verdwijnen hierdoor bomen. De Bomenstichting heeft in het tweejarig project 'Bomen Effect Rapportage' onderzocht op welke wijze bomen beter in beeld zijn te brengen bij ruimtelijke inrichtingsprojecten. Mede dankzij extra financiële steun die de Bomenstichting van haar donateurs in 2002 ontving kon dit project worden uitgevoerd.

illustratie: Mirjam Vissers

Model beoordeling

Voor bomen is het essentieel dat de gevolgen van bouwen en aanlegactiviteiten in een vroeg stadium bekend zijn. Dat wil zeggen nog voordat de gemeente besluit een aanleg- of bouwvergunning te verlenen. Wanneer de risico's vooraf bekend zijn, is het mogelijk randvoorwaarden te stellen aan de uitvoering van het werk, of kunnen alternatieven voor de bouw of aanleg ontwikkeld worden. Een vroegtijdige beoordeling dient echter zorgvuldig te gebeuren. Hiervoor heeft de Bomenstichting een model ontwikkeld: de Bomen Effect Analyse.

Een Bomen Effect Analyse beoordeelt in het licht van de voorgenomen bouw of aanleg de gevolgen voor de con-

ditie en stabiliteit, evenals de mogelijkheden tot handhaven van de bomen. Op grond van deze analyse kan de gemeente weloverwogen kiezen welke bomen gekapt dan wel gespaard worden en voor welke bomen het bouwplan moet worden aangepast. Hierdoor ontstaat er duidelijkheid voor alle betrokken partijen.

De noodzaak voor een modelbeoordeling is ingegeven door de praktijk. De meeste boomdeskundigen zijn in staat een dergelijke analyse uit te voeren. Toch laten veel van de rapportages van de deskundigen zich slecht lezen. Niet omdat zij hun werk niet goed uitvoeren, maar meer omdat de vraag van de opdrachtgever niet duidelijk is of omdat de gevorderde bouwplannen hen voor voldongen feiten plaatsen. Essentiële criteria worden niet meegenomen of omdat het slecht uitkomt gemakshalve 'vergeten'. Daarom is de Bomenstichting van mening dat het tijd is voor een standaardisering in de rapportages. Eenduidig en met de zekerheid dat niets over het hoofd wordt gezien. Een Bomen Effect Analyse dient altijd antwoord te geven op de basisvraag:

Kan de boom, in het perspectief van de voorgenomen bouw of aanleg, in zijn huidige verschijningsvorm, op deze standplaats, duurzaam behouden blijven?

Meest boomvriendelijk alternatief

Naast beantwoording van deze basisvraag mag een boom-bouw beoordeling zich echter pas een Bomen Effect Analyse (BEA) noemen wanneer voldaan is aan duidelijke criteria. Onder deze landelijke BEA-standaard valt onder meer de eis dat duidelijk omschreven moet zijn wat de onderzoeksopdracht is en in welke fase het bouwproject zich bevindt. Dit laatste is van belang om te kunnen beoordelen of de BEA op tijd is ingezet en of de resultaten in het uiteindelijke besluit om te gaan bouwen, een rol spelen.

De meest opvallende en misschien wel belangrijkste eis die aan een Bomen Effect Analyse wordt gesteld is dat het meest boomvriendelijke alternatief moet zijn uitgewerkt. Dat betekent dat de rapporteur verplicht is na te gaan welke (bouw)alternatieven mogelijk zijn. Dit levert in ieder geval nieuwe 'boom-bouwmogelijkheden' op, waar misschien niet eens aan gedacht is, maar die wel een zorgvuldige overweging waard zijn.

Ruimtelijke Ordening

Hoe komt het dat zoveel beeld- en sfeerbepalende bomen verdwijnen bij bouwprojecten? Een van de redenen is dat mensen die bezig zijn met ruimtelijke ordening niet van huis uit gewend zijn om boomgericht te denken. Dat is

et bomen op de kaart

ook niet zo vreemd wanneer je bijvoorbeeld de regels en voorschriften voor bouw en aanleg ziet waaraan de projecten moeten voldoen. Het ruimtelijk-orderingsrecht geeft bijvoorbeeld strikte regels voor het afgeven of weigeren van een bouwvergunning. Aanwezige bomen zijn daarin geen criterium. Logisch dus dat men ze in eerste instantie niet ziet staan. Maar zelfs wanneer dat wel zo is, dan is het probleem dat de gemiddelde bouwer of bouwambtenaar onvoldoende 'groen' geschoold is. Voor hen is een boom geen levend organisme, maar een object met een groene pruik. Het besef dat een boom (natuurlijke) groeivoorwaarden nodig heeft is onvoldoende aanwezig, evenals het besef dat een boom een belangrijke waarde en functie heeft voor de omgeving.

Bomen vroegtijdig meenemen in besluit

Het is van belang dat aanwezige bomen al in een vroeg stadium in de planvorming worden meegenomen. Alleen dan krijgen ze een volwaardige plek in de uiteindelijke besluitvorming. Maar hoe is dat te regelen? Een goede mogelijkheid is gebruik te maken van het bestemmingsplan, omdat iedere verandering van de omgeving aan het bestemmingsplan moet worden getoetst.

Sommige gemeenten gaan ertoe over hun waardevolle bomen op te nemen in een bestemmingsplan. Het precies uitwerken van de bestemmingsplanvoorschriften is daarbij wel een vereiste, omdat anders allerlei uitzonderingen mogelijk zijn. Een gemeente die de status van waardevolle bomen goed geregeld heeft in het bestemmingsplan gaat bij iedere aanvraag na of de desbetreffende bomen geen ontoelaatbare schade ondervinden.

Dat is heel mooi, maar het is natuurlijk wel zaak dat deze analyse zorgvuldig uitgevoerd wordt, mét de benodigde (boom)deskundigheid. Zonder dat worden op verkeerde gronden keuzes gemaakt. Dan gaat de boom bijvoorbeeld vijf jaar na de bouw toch dood. Vandaar dat de landelijke BEA-standaard in het leven geroepen is.

Bomen Effect Analyse en goed beleid

De Bomen Effect Analyse is breder inzetbaar dan alleen voor bomen in bestemmingsplannen. Zo zijn allerlei vrijwillige toepassingen denkbaar. Bijvoorbeeld door een architect die graag wil weten aan welke voorwaarden zijn bouw moet voldoen om de boom zijn visitekaartje te kunnen laten zijn. Of door een groenambtenaar die de gevolgen van de bouw inzichtelijk wil maken voor zijn collega van bouwzaken. Hiernaast zijn natuurlijk ook meer verplichte toepassingen mogelijk tot het opstellen van een Bomen Effect Analyse door deze op te nemen in de APV, kap- of bomenverordening. Welke toepassing de gemeente ook kiest, het is essentieel dat de Bomen Effect Analyse ingebed is in een goed bomenbeleid. Zonder zorgvuldig bomenbeleid heeft het toepassen van een enkele Bomen Effect Analyse weinig om het lijf.

Handleiding en cd-rom

Eind oktober verschijnt bij de Bomenstichting een handzame brochure waarin de Bomen Effect Analyse (BEA) beknopt en kernachtig beschreven wordt. Diverse bijlagen en nuttige toelichtingen zijn terug te vinden op de bijgevoegde cd-rom.

De brochure gaat in op de noodzaak van een BEA, op de juridische toepassingsmogelijkheden en de praktische invulling (standaard inhoud BEA). De BEA is eenvoudig toepasbaar, zonder ingewikkelde regels.

Gemeenten, instellingen en bedrijven die bij de Bomenstichting een beheerders-abonnement hebben, krijgen kosteloos een exemplaar toegestuurd. Voor donateurs is de brochure voor € 30,- verkrijgbaar. Andere belangstellenden betalen € 35,- (bedragen zijn exclusief € 3,20 verzendkosten).

Workshops

BOMEN EFFECT ANALYSE & BOMENBELEID

- 26 november te Zwolle
- 27 november te Utrecht

Om het belang van de Bomen Effect Analyse en goed bomenbeleid onder de aandacht van gemeenten en andere belangstellenden te brengen, organiseert de Bomenstichting in het najaar twee workshops.

Deelname kost € 290,- per persoon (incl. publicatie Bomen Effect Analyse, syllabus en lunch).

Beheerderabonnees betalen 20% minder. Tweede en derde deelnemer van een zelfde organisatie krijgen eveneens 20% korting. Inschrijven vóór 24 oktober.

Programma

Bij het ter perse gaan van dit Bomennieuws was de invulling van de dagen nog niet definitief. Voor de actuele stand van zaken kunt u informatie vinden op onze website www.bomenstichting.nl of kunt u contact opnemen met de Bomenstichting. Wij zijn op werkdagen bereikbaar van 9.00 - 13.00 uur onder nummer 030-2303510.

De Bomen Effect Analyse is opgesteld door Mr Bas Visser (Mr B.M. Visser en Partners, Juridisch Raadgevers Natuur, Bos en Landschap) en drs Edwin Koot (projectleider bij de Bomenstichting). Zij gaan in op de toepassingsmogelijkheden.

De noodzaak van goed bomenbeleid komt aan bod in de bijdrage van ir Marjan van Elmland (ambassadeur van de Bomenstichting).

'De wortels en de aarde spelen vaak een grote rol'

Aart de Veer in gesprek met Marjolein Kruijt

Marjolein Kruijt (1976, Mijdrecht) is full-time schilderes. Een van haar favoriete onderwerpen is de boom. Enerzijds wortelt(!) Marjolein in de traditie van de figuratieve kunst, anderzijds zet zij moderne middelen in voor de promotie van haar werk: ze verkoopt hoofdzakelijk via haar eigen site www.marjoleinkruijt.nl

De redactie sprak met haar in haar woonhuis annex atelier aan de Loosduinsekade in Den Haag.

Ben je opgeleid als kunstenares?

Ja, ik heb eerst de lerarenopleiding tekenen gevolgd aan de Witte Lelie, nu Hogeschool Amsterdam. Daarna heb ik een vervolgopleiding in grafische technieken gedaan aan de Academie in Den Haag, waar ik in 1999 ben afgestudeerd. Voor ik full-time kunstenaar werd heb ik twee jaar onderwijs gegeven.

Wat zijn de technieken die je nu hanteert?

Tijdens mijn studie op de kunstacademie heb ik mij gespecialiseerd in de techniek van de lithografie, naast andere technieken, om zo de grafische ambachten te leren. Maar ik kon daarin niet volledig mijn artistieke ei kwijt. Ik ben een schilder in hart en nieren en werk nu hoofdzakelijk in olieverf. Op locatie en in opdracht zijn aquarel, pastel en houtskool veel toegepaste technieken.

Hoe is je stijl te noemen?

Ik werk niet vanuit een specifieke stijl of school. Sommige schilderijen vindt men romantisch of impressionistisch. En de vruchtboom tegen de fel blauwe lucht zou ik misschien niet zo weergegeven hebben als ik bijvoorbeeld het werk van Van Gogh niet had gezien! Immers beeldtaal ontstaat door wat je bij anderen ziet én door wat je zelf ontdekt. Zo ontstaat mijn eigen 'Kruijt-stijl'.

Wat zijn je favoriete onderwerpen?

Natuur, landschap en archeologie (hunebedden, steencirkels), maar het is niet mijn bedoeling om de werke-

Drie voorbeelden van olieverfschilderijen op doek van Marjolein Kruijt.

Van links naar rechts:
Lente-Berk,
18 x 24 cm.

De Wakers,
120 x 95 cm.

Waterval
Herisson II,
60 x 80 cm.

lijkheid exact weer te geven. Ik probeer de vaak mystieke kracht die erachter ligt of die ik erin voel, weer te geven, waarbij ik in het bijzonder aandacht besteed aan het licht. Boslandschappen, watervallen en rotspartijen zijn veel gekozen thema's. Op mijn boomschilderijen spelen de wortels en de aarde vaak een grote rol. Door de verankering van de bomen mee te nemen probeer ik hun kracht te versterken.

Nederlandse bomen?

Soms wel - bv. in het prachtige park Zorgvliet tussen Den Haag en Scheveningen - maar het Engelse landschap inspireert mij ook sterk. Ik maak foto's en schetsen, en werk die in mijn atelier uit. Het geheimzinnige van de Keltische wereld spreekt me ook aan, en in sommige werken verweef ik natuurbeelden met Keltische symbolen.

Heb je een levensfilosofie die hierop aansluit?

Ik denk het wel, ik interesseer me vooral voor antroposofie en esoterie, maar ik ben niet bij een beweging aangesloten. In mijn vrije tijd houd ik me veel met muziek bezig met als instrumenten piano en Keltische harp. Muziek 'begeleidt' mij ook tijdens het schilderen.

Werk je ook in opdracht?

Jazeker, ik maak o.a. wand- en muurschilderingen en dierportretten. Hierover staat ook informatie op de website.

Waar kunnen we meer over je werk vinden?

Behalve op mijn site (zie boven) is er werk van mij te zien in artikelen in de tijdschriften Atelier (nr. 100, jaar 2002, 'Mystieke stenen in houtskool') en The International Artist, nr. 32 (aug./sept. 2003).

Nog even geduld

Dat kan geen toeval zijn. Nauwelijks heb ik in het zomernummer van Bomennieuws het verhaal over de Utrechtse bomenman gelezen of op de radio hoor ik over Utrecht.

Niet over bomen, maar over verbeteringen. En dat wil die bomenman, Frank van den Brink, nu juist.

Ik lees van hem: "Ook zie je dat dezelfde fout steeds opnieuw wordt gemaakt." Dat gaat binnenkort veranderen begreep ik door wat ik hoorde. Het ging over Hoog Catharijne. Voor enkele miljarden euro's mag men daar wat doen.

Een gewone stedenbouwkundige vertelde over wat nu verkeerd was en hoe mooi het zou gaan worden. Een stedenbouwkundige hoogleraar vertelde dat men van de fouten uit het verleden geleerd had. Dat waren fouten van een vorige generatie, zo liet de hoogleraar weten.

Welnu, als dat geen goed nieuws is voor de bomenman!

Overigens kreeg ik niet de indruk uit het interview met die twee dat men de Utrechtse bomen op het oog had, maar bomenfrank is alvast gewaarschuwd. Dezelfde fouten worden niet meer gemaakt in Utrecht. Dat wordt trouwens tijd ook.

Al in Leidsche Rijn geweest? Daar hebben de stedelijke plannemakers plekkjes ter grootte van een lantaarnpaal of vuilcontainer bedacht om er bomen in te frunniken. Er komt weer ellende genoeg voor Frank, die hoopt dit werk nog lang te mogen blijven doen. 'n Aparte man toch. Helaas nog even niet gekeken naar fouten van vroeger. Dat gaat in nieuw Catharijne beter.

Jammer dat in Leidsche Rijn ook niet is gekeken naar het goede van vorige generaties. Niet gekeken naar het Wilhelminapark met die grote bomen, niet naar grachten met de groenontwerpen van Zocher. Op sommige plekken in Leidsche Rijn is volop ruimte om, zoals Zocher dat deed, bomen voor de toekomst, voor volgende generaties, te planten. Niets daarvan. Daar zijn armtierige, nu al niet meer groeiende, sierappeltjes gepoot. Ik heb begrepen dat deze gedrochtjes er staan ter nagedachtenis aan de ter plekke verwoeste fruitboomgaarden. De symboliek is sadistisch en volgende generaties hebben geen fruit en geen bomen! Trouwens de huidige ook niet.

Men verzint maar wat. Soms staan bomen in een vreemd patroon een beetje tegen elkaar. Gelukkig is het merendeel al overleden omdat ze in sterk verdichte, onder water staande kleigaten zijn geduwd.

Misschien mag Frank in het beheer nog wat doen of het beheer adviseren?

Hoewel beheer? Wat is dat? Daar gaat de vlag niet voor uit. Ik las hoogleraar Marcel Stevens zeggen: "Beheer of rentmeesterschap wordt niet bepaald beschouwd als een interessante bezigheid." Nou is Stevens hoogleraar kustwaterbouwkunde en heeft niet van doen met plannen van Zocher, maar toch ...

Minister Peijs vindt onderhoud niet sexy. Zo zijn de ontwerpen van Zocher ook niet bedoeld en 't gaat weer niet over bomen, maar toch ...

Het blijft gemakkelijker om iets nieuws te verzinnen en niet naar de resultaten behaald in het verleden te kijken, dan dat nu juist wel te doen. Een groenontwerp met toekomst is kennelijk te veel gevraagd voor ontwerpers van deze generatie. Veel succes Bomenman, nog even geduld, in Utrecht gaat het straks lukken! Trouwens, al eens in IJburg gekeken? Niet doen dus.

Douwe van der Heij

Bomen & water

Erik Platje

foto: archief
Bomenstichting

De foto's zijn van
de schrijver, tenzij
anders vermeld.

Water is van essentieel belang voor het bestaan van een boom. Bij een langdurig tekort aan water verdroogt een boom. En net zoals bij mensen leidt een teveel aan water tot problemen, eenvoudigweg omdat de ademhaling van het wortelstelsel wordt belemmerd. In het dynamische Nederland krijgen bomen te maken met tekorten en overschotten aan water. Dit geldt evenzeer voor bomen in de natuur als voor bomen in de bebouwde omgeving.

Water als voorwaarde voor leven

Als bron voor dit
artikel is gebruik
gemaakt van
Stadsbomen
Vademecum,
deel 2.
Groeiplaats en
aanplant.

Uitg.: IPC Groene
Ruimte,

ISBN 90-74481-13-2

De vochtbehoefte van een boom houdt verband met de rol die water speelt in zijn levensprocessen. De wortels nemen nutriënten op; in het bladerdek vindt de fotosynthese plaats en worden suikers gevormd. Voor het transport van die voor de stofwisseling benodigde producten fungeert water als drager. Daarin opgelost worden ze door de boom verplaatst. Ca. 95% van het water dat door wortels wordt opgenomen verdampt via het bladerdek. De overige 5% is nodig voor de groei van de boom.

Het benodigde water wordt door de boom via zijn

wortelstelsel opgenomen. Het water verplaatst zich hoofdzakelijk via langgerekte cellen door de boom, houtvaten of transportvaten genoemd. Omdat het hier gaat om cellen met een zeer kleine diameter wordt het water als het ware de cellen ingezogen (capillaire werking; dit kan worden nagebootst door een stuk papier verticaal in een glas water te hangen: water uit het glas trekt door het papier naar boven). In het bladerdek verdampst bijna al dat water (transpiratie), waardoor in de transportvaten onderdruk ontstaat. Samen met de capillaire werking houdt dit een opwaartse stroom van water door de transportvaten in stand. Zonder bladeren vindt er in de boom nauwelijks vochttransport plaats. Gedurende het winterseizoen staat door de lagere temperaturen ook

bij groenblijvende bomen het watertransport nage-
noeg stil.

In het groeiseizoen heeft een boom voldoende water
nodig om zich te kunnen ontwikkelen. De hoeveel-
heid benodigd water is in de eerste plaats afhankelijk
van de omvang van de kroon van de boom; daarnaast
zijn er verschillende omgevingsfactoren die hun
invloed uitoefenen op het watergebruik:

- als de lucht droog is neemt de verdamping en dus
de vochtbehoefte toe, omgekeerd is er bij een hoge
luchtvochtigheid nauwelijks verdamping mogelijk;
- ook bij veel wind en hogere temperaturen neemt
de verdamping toe;
- vanuit de bodem zal voldoende vocht aangevoerd
moeten worden, maar er moeten natuurlijk wel
genoeg wortels zijn om dit water op te nemen.

De boom is tot op zekere hoogte in staat zijn vocht-
gebruik te reguleren. In het blad bevinden zich holle

Watergeven

**In de praktijk gaan meer bomen dood door het
toedienen van een teveel aan water dan door
tekorten aan water (behalve bij pas geplante
bomen). Watergiften kunnen daarom het beste
onder gecontroleerde omstandigheden worden
uitgevoerd.**

Verbruik tot 1000 liter per dag

Met behulp van een vuistregel wordt de benodigde
hoeveelheid water bij benadering uitgerekend:
het grondvlak dat bedekt wordt door de kroon, uit-
gedrukt in m^2 , x de gemiddelde dagelijkse verdamp-
ping per m^2 (mm)

Het waterverbruik van een boom met monumen-
tale dimensies komt al snel in de buurt van zo'n 1.000
liter per dag.

Doorwortelde ruimte

Vervolgens wordt voor de betreffende standplaats de
watervoorraad en -aanlevering berekend. Daarvoor
moet bekend zijn om wat voor type bodem het gaat
én, om te kunnen bepalen wat een boom aan water
uit de bodem op kan nemen, moet men er achter
zien te komen hoe groot de doorwortelde ruimte is
(onderzoek bewortelingspatroon).

Metten is essentieel

Indien om wat voor reden dan ook watergiften aan
de orde komen, zal men gedurende de periode dat
water wordt aangereikt het vochtgehalte in de
bodem moeten meten. De vochtuithouding van
zowel boom als bodem is namelijk van zoveel facto-
ren afhankelijk, dat de juiste dosering alleen aan de
hand van aanvullende metingen is vast te stellen.

Bouwputten worden vaak droog gepompt. Hierdoor
wordt het grondwater ook aan de directe omgeving
onttrokken, met een lokale verlaging tot gevolg.
Vooral op ondiep doorwortelde profielen is de
watervoorraad in de bodem snel uitgeput, terwijl de
boomwortels niets meer uit het grondwater
aangeleverd krijgen. Gedurende droge perioden
veroorzaakt dit droogtestress, die bij lang
aanhoudende onttrekking van grondwater onom-
keerbaar kan overgaan in de aftakeling van de boom.

De laatste jaren zijn rioolreconstructies berucht
wanneer het gaat om plotseling optredende
veranderingen in de grondwaterstand. Oude riolen
zijn vaak poreus (één van de belangrijkste redenen
om ze te vervangen). Die poreusheid heeft er toe
geleid dat het oude riool een drainerend effect had:
overtollig water werd afgevoerd. Met het nieuwe,
goed afgesloten, riool valt die drainerende functie
weg, waardoor de grondwaterstand binnen enkele
maanden fors kan stijgen. Er zijn woonwijken die na
zo'n reconstructie worden geconfronteerd met
grootschalige boomsterfte: de wortels van die bomen
zijn verdrongen.

Foto Frits Gielissen

Na vele decennia van grondwaterstandverlaging en regulering ten behoeve van de landbouw, wordt in enkele gebieden van Nederland de grondwaterstand weer structureel verhoogd. Hiermee probeert men de verdroging van natuurterreinen tegen te gaan. Een minder prettige bijkomstigheid van deze vorm van waterbeheer is dat bomen in en om de natuurterreinen zich ingesteld hebben op de gereguleerde (lage) grondwaterstand en de plotsklapse stijging van het grondwaterpeil niet kunnen verwerken: de wortels - en daarna de bomen - sterven af door zuurstofgebrek. Een meer geleidelijk verlopende grondwaterpeilstijging vormt in de meeste gevallen slechts uitstel van grootschalige wortelsterfte.

Tijdens de langdurige droogte afgelopen zomer zijn veel pas geplante bomen doodgegaan. De watervoorraad voor de bomen was snel uitgeput omdat ze onvoldoende zijn geworteld en aangewezen op een kleine kluit. De beheerder zal dus eerder de helpende hand moeten toesteken. Dat dit niet altijd gebeurt, bewijzen de vele jonge bomen die in augustus dood langs de wegen stonden.

Foto Frank Moens

ruimten, die via openingen met een variabele omvang in verbinding staan met de buitenlucht. Als de verdamping te hoog oploopt kan de boom die openingen (huidmondjes) verkleinen, zodat de verdamping wordt gereduceerd. Dit kan noodzakelijk zijn wanneer er vanuit het wortelgestel niet voldoende vocht wordt aangeleverd.

Waterbronnen

Het water dat de boom opneemt is afkomstig uit de bodem. In Nederland staat het grondwater vaak zo hoog, dat de boom hier direct uit kan putten (contactprofiel). Door een neerslagoverschot in de winter staat het grondwater in de winter meestal hoger dan gedurende de zomer. Bomen volgen die natuurlijke dynamiek door in de zomer fijne wortels achter het zakkende grondwater aan te laten groeien. Bij hogere grondwaterstanden sterven deze weer af. Maar - denk aan de hogere zandgronden van de Veluwe - het grondwater kan zich ook buiten het bereik van de boomwortels bevinden. De boom is dan afhankelijk van de hoeveelheid neerslag die er valt en de mate waarin de bodem in staat is dat vocht vast te houden. Water dat op dit soort bodems snel infiltreert naar het grondwater is niet lang beschikbaar voor de bomen, zodat gedurende droge perioden gemakkelijk gebrek aan water ontstaan. Op andere locaties kan het grondwater zo hoog komen te staan dat de wortels niet meer kunnen ademen. De meeste boomsoorten zijn hier niet op ingesteld, met als gevolg dat de wortels verstikken. Sommige soorten bomen, zoals wilg, els en populier, kunnen niet te lange perioden van overstroming overleven door de stofwisseling anaëroob (zonder zuurstof) te laten verlopen. De natuurlijke voorkeur van deze boomsoorten voor natte standplaatsen kan dus worden verklaard vanuit hun aanpassingsvermogen aan zuurstofloze omstandigheden in het wortelbereik.

Bomen krijgen gedurende hun leven te maken met behoorlijke variaties in de watervoorziening. Genoemd zijn de seizoensgebonden variatie in neerslag en grondwaterstanden en een afwisseling van regenrijke en droge perioden gedurende het groeiseizoen. Zolang de afwisseling van natuurlijke aard is wordt deze over het algemeen nog goed door de bomen opgevangen. Anders is het met grootschalige en/of ingrijpende wijzigingen in het grondwaterregime. Door extreme veranderingen in het grondwater-niveau kan een boom acuut in de problemen geraken.

s t a n d p u n t

De Bomenstichting pleit ervoor zuinig te zijn op monumentale oude bomen. Toch zijn er situaties waarin wij akkoord gaan met het verwijderen van zo'n boom uit veiligheidsoverwegingen. Niet iedereen begrijpt dat: "Julie zijn toch voor het behoud van bomen?" Jazeker, maar niet ten koste van mensenlevens! Hieronder wordt aan de hand van enkele voorbeelden uitgelegd hoe wij denken en handelen, als wij bericht krijgen dat een monumentale boom op instorten staat.

Een monumentale oude linde op een dorpsplein wordt op de kaplijst gezet omdat hij niet meer veilig zou zijn. De

Bomenstichting dat zij uiteindelijk niet voor bomen opkomt, maar omdat wij ons baseren op ons onderzoek, waarbij de ernst van de zwamaantastingen en de parasitaire aantastingen voor ons doorslaggevend zijn, hebben wij hiervoor gekozen.

De dikste beuk van een park stond helemaal achterin, op een plek waar zelden iemand kwam. Oplettende parkbeheerders hadden gezien, dat er een tonderzwamaantasting in zat en wilden hem vellen. Omwonenden zagen hem op de kaplijst staan en vroegen de Bomenstichting om raad. Ons advies was, een onderzoek te laten doen door een

Oude bomen en veiligheid

Marjan van Elsland

gemeente baseert zich op een onderzoeksrapport van een bedrijf, waar wij vertrouwen in hebben. De bewoners vertrouwen het niet en schakelen een ander bedrijf in, dat hen graag terwille is en dus verklaart dat de boom nog wel een tijdje zal blijven staan. Op dat moment roept de gemeente de Bomenstichting erbij, wetend dat wij een onafhankelijk oordeel zullen geven. Onze boomverzorgingsdeskundige Luc Noordman bestudeert beide onderzoeksrapporten en gaat ter plaatse kijken. Hij ontdekt, naast de al geconstateerde zwamaantastingen ook nog de korsthoutskoolzwam, een gemene parasiet, die vrijwel onzichtbaar zijn gang kan gaan. Dat doet de deur dicht: de boom zal hoogstwaarschijnlijk tussen nu en vijf jaar vlak boven de grond afbreken.

Er zijn nu nog twee manieren om de boom te sparen. De eerste is, er een hek omheen te zetten, zodat hij bij het afbreken geen schade kan aanrichten. Deze optie vervalt omdat het plein daarvoor helemaal afgesloten zou moeten worden en het is zowel doorgangsroute als winkelgebied. De andere optie is het knotten van de boom, zodat hij niet meer door het enorme gewicht van de kroon zal afbreken. Dit is een tijdelijke oplossing, want de parasieten zullen de boom binnen nu en 15 jaar toch doen sneuvelen. Deze opties worden aan de gemeente voorgelegd, die ervoor kiest de boom snel te knotten en na enkele jaren te rooien. De woedende bewoners en hun adviseurs verwijten de

bomendeskundige. Deze kwam tot de conclusie, dat de boom, gezien zijn groeikracht en de omvang van de aantasting nog minstens 15 jaar had te gaan. Omdat de boom bovendien op een plek stond, waar hij, als hij al zou omvallen, vrijwel zeker geen persoonlijke ongelukken zou veroorzaken, hebben wij geadviseerd, hem voorlopig rustig te laten staan. Zo'n aftakelende boom is tenslotte een natuurmonument in z'n eentje.

Deze twee uiteenlopende voorbeelden laten zien, dat we bij de Bomenstichting op een aantal zaken letten:

1. de combinatie van boomsoort en aantasting zegt veel over de toekomstverwachting van de boom;
2. we vertrouwen op onze ervaringen met al-dan-niet boomvriendelijke gemeenten en al-dan-niet deskundige en onafhankelijke bedrijven;
3. als we het nodig achten gaat onze eigen deskundige erheen om de situatie te beoordelen;
4. bij ons eindoordeel speelt de veiligheid van mensen uiteindelijk de doorslaggevende rol, dus als een boom op een drukbezochte plek staat 'spelen we op zeker'. We keuren een boom alleen goed als alle echte deskundigen het eróver eens zijn dat hij geen bedreiging vormt. Kortom, we gaan niet over één nacht ijs, laten zeker geen bomen onnodig kappen, maar nemen ook geen risico's als het om mensenlevens gaat.

s t a n d p u n t

Platanen Ingeburgerde exoten?

J.R.P. van Hoey Smith

Van de bomen in straten en parken in Engeland is 60% plataan, waarvan er veel in Londen staan. Om vele redenen is de plataan ontegenzeggelijk de meest inzetbare boom ter wereld. Van de negen 'echte' platanen, die in het wild voorkomen, kan dit helaas niet worden gezegd. Alleen de kruising van een Amerikaanse en een Zuidoost-Europese soort (*Platanus x acerifolia*) valt die eer te beurt. Ik geef u een beschouwing van de boom die zich wereldwijd heeft geworteld.

De kruising of hybride *Platanus x acerifolia* heeft alle eigenschappen van de ouders in zich verenigd. Dit betekent dat het een grote boom wordt, tot wel 45 meter hoog. Hij is bestand tegen een droog klimaat; luchtvervuiling deert hem niet en het is een uitgesproken mooie boom met een schilderachtige afgeschilferde bast, die na afvallen een mozaïek van kleuren vertoont. Bovendien verdraagt hij de meest rigoureuze denkbare snoei. In zuidelijke landen als Spanje, Italië en (Zuid-) Frankrijk worden ze vaak door snoei tot afzichtelijke gedrochten gereduceerd, doch binnen enkele maanden zorgen de jonge uitlopers ervoor dat men deze hondse behandeling nauwelijks meer kan zien. Door het taai en buigzame hout is de boom ook weinig windgevoelig en kan hij zoute zeewind goed verdragen. Asphalt tot aan de wortelvoet - wat andere bomen vaak de das omdoet - remt zijn groei niet. Zelfs als volwassen boom laat hij zich goed verplanten. Ik zag dat oude platanen op de oude Veemarkt van Rotterdam met een dwarsdoorsnede van ongeveer een meter door een gespecialiseerd bedrijf met succes werden verplant. Door steeds ophogen, waren de wortelkluiten steeds dieper weggedrukt en uiteindelijk moesten zij tot vier meter diep worden uitgegraven. Mijn pet af voor deze prestatie. Wel is de groei onder ongunstige omstandigheden natuurlijk nooit zo goed als bij vrijstaande bomen. Asphalt, te veel kalk en het planten in een straat die juist met steriel zand is opgehoogd, doen de boom geen goed. Hij zal veel langzamer groeien en het blad zal veel kleiner zijn. Strooizout in de winter kan fataal zijn, zoals bij bijna alle straatbomen het geval is. Aantasting door de honingzwam komt bij de plataan bijna nooit voor.

Vermeerdering en gebruik

In de natuur komt het vaak voor dat kruisingen van soorten - de zogenaamde F1-hybriden - een grotere groeikracht hebben dan hun ouders. Zodra men echter van de F1-hybriden weer gaat zaaien (dan F2-hybriden genoemd), volgen die de wetten van Mendel en wordt 50% identiek aan de F1, 25% heeft type één ouder en

25% type andere ouder. Daarom wordt men, om de eigenschappen van de F1 te behouden, gedwongen tot ongeslachtelijke of vegetatieve vermeerdering. Gelukkig laten platanen zich erg gemakkelijk stekken en is afleggen ook geen probleem. Vermeerdering door zaad is wel mogelijk, maar veel zaad is loos en slechts een klein percentage kiemkrachtig. Vóór de Tweede Wereldoorlog vonden wij slechts sporadisch zaailingen, na deze oorlog en zeker door het veel warmere klimaat, vinden wij nu regelmatig zaailingen, die echter door het zogenaamde 'uitmenden' alle verschillend en daardoor onbruikbaar zijn.

Het hout van de plataan is vrij zwaar, doch goed te bewerken. Het wordt in de meubelindustrie gebruikt. Mijn vader vertelde mij, dat het in de Eerste Wereldoorlog werd gebruikt voor geweerkolven, die normaliter van notenhout werden vervaardigd, dat toen niet meer verkrijgbaar was. In zuidelijke landen worden gesnoeide tweejarige, rechte loten gebruikt als bonenstaken. Vanwege het gemakkelijke stekken, schieten die vaak wortel en zorgen ze voor nieuwe platanen op ongewenste plaatsen.

Eerst beschreven exemplaar in Oxford

Geologisch is de plataan vrij oud. Er zijn fossielen gevonden die 100 miljoen jaren oud zijn. De Romeinen waren verantwoordelijk voor het overbrengen van de oosterse plataan van de Balkan en Turkije naar Italië, omstreeks 390 jaar vóór onze jaartelling. De eerste plataan kwam echter pas rond 1550 naar Engeland. Dat moet dus de *Platanus orientalis* zijn geweest. De precieze en juiste tijd van het ontstaan van de *Platanus x acerifolia*, het kruisingsproduct, is nog niet bekend. Daarom is nog steeds niet wetenschappelijk vastgesteld wie de ouders zijn, doch gezien de vele intermediaire eigenschappen is de veronderstelde afkomst toch wel erg voor de hand liggend. De eerste beschreven *Platanus x acerifolia* zou bestaan hebben in de Botanische tuin van Oxford. Deze boom is nu ver-

dwenen, doch een stek ervan werd in 1801 geplant in de tuin van het Magdalen College in Oxford. Het is nu een machtige en zeer dikke boom. Voordat ik de merites van de wilde soorten zal bespreken, volgen hieronder enige eigenschappen die de in het wild voorkomende soorten en de hybriden gemeen hebben.

Kenmerken

De platanen horen tot de familie der Platanaceae. De stammen hebben een bast die in platen afvalt, de één heeft grote platen, de ander kleinere. Op oudere leeftijd is het onderste deel van de stam gegroefd, de takken blijven afschilferen. Onder bepaalde weersomstandigheden kan het afvallen van die platen soms massaal plaatsvinden, waarbij een storm een handje kan helpen. Onder de afgevallen platen komt dan een veelkleurige laag tevoorschijn die ook veel groen bevat. Deze laag kan assimileren en gaat de boom al direct voeden. Het afschilferen gebeurt meestal vroeg in het voorjaar en zo krijgt de boom al voedsel voordat hij bladeren heeft. In de natuur is dit uniek.

Linkerbladzijde:
Gewone plataan,
Platanus x acerifolia in
Kalheupink (Ov.).

Onder: gravure van
een Oosterse
plataan in
Beyokdéré,
Istanboel, Turkije.

Geheel onder: mooi
licht onder een dak
van platanen in
Krefeld, Duitsland.

Als men alleen het blad van de plataan ziet, wordt vaak gedacht dat het om een esdoorn gaat. De stand van het blad aan het jonge lot is echter bepalend: bij de esdoorn tegenovergesteld en bij de plataan verspreid. De mannelijke en vrouwelijke bloemen zijn beide kleine ronde bolletjes aan dezelfde boom, die veel op elkaar lijken. De vruchten hangen aan lange stelen en het aantal per steel verschilt per soort. Het is één van de eerste dingen waar men naar kijkt. *Platanus occidentalis* uit Amerika heeft één, maximaal twee bolletje per steel; *Platanus orientalis* uit Zuidoost-Europa heeft twee tot zes bolletjes; de hybride *Platanus x acerifolia* twee tot vier. De wind zorgt voor de bestuiving. Men kan suikerhoudend sap uit de boom aftappen. Dit gebeurt vooral in Amerika, waar men door indampen de Sycamore syrup krijgt.

Zodra de vrucht rijp is - meestal in de herfst of winter - laten de bladeren veel haren vrijkomen en ook de uiteenvallende bolletjes produceren haren, die bij inademen, ook in neus, ogen en oren veel last kunnen veroorzaken (een soort hooikoorts). Daarom was het in Elzas-Loteringen verboden platanen bij scholen te planten.

De bladeren van alle soorten van de hybride zijn zeer variabel. Dit heeft te maken met de invloeden van standplaats, klimaat, leeftijd, seizoen en de plaats waar men de bladeren plukt: hoog of laag. Een andere, zeer typische eigenschap van alle platanen is dat de knoppen voor het volgende jaar geheel omsloten zijn door de voet van de bladsteel. Die groeien dus, beschermd door de bladsteel, zonder dat men er iets van kan zien.

foto: Bomenstichting

foto Frank Meesters

Zeven soorten

De geslachtsnaam is gegeven en beschreven door Linnaeus, die ook de soortnamen *occidentalis* en *orientalis* geldig beschreef. Eén soort, *Platanus orientalis* komt voor in het gebied van de Balkan via Turkije tot Noord-Iran. Eén soort groeit in Zuidoost-Azië: *Platanus kerri*, die niet winterhard is en daarom onbesproken blijft. Zeven soorten stammen uit Zuidwest-Amerika en Mexico. Met deze zeven soorten in alfabetische volgorde, besluit ik dit artikel:

Platanus x acerifolia

Een 'x' vóór de soortnaam geeft aan dat het een kruising is. In dit geval dus van de westerse (Amerikaanse) plataan, *Platanus occidentalis*, en de oosterse plataan, *Platanus orientalis*. Door beide ouders te kruisen onder gecontroleerde omstandigheden, tracht men te bewijzen dat deze herkomst de juiste veronderstelling is. Het resultaat van deze recente proeven is nog niet bekend. Ik kan mij echter niet voorstellen, dat met de huidige DNA-technieken dit resultaat niet bereikt kan worden. Een aantal gegevens wijst wel heel sterk naar de juistheid van veronderstelde ouders. Zo laat de vorm van de bladeren duidelijk zien dat voor de plataan het blad een intermediair is tussen beide ouders. Ook het aantal zaadbollen, 1-2 bij de Amerikaan, 3-6 bij de oosterling, en gemiddeld 2-4 bij het kruisingsproduct wijst daarop. Het loslaten van grotere platen van de schors van *Platanus x acerifolia*, past in de theorie dat de F1-hybriden vaak grotere bladeren, sterkere groei en in dit geval ook grotere platen hebben.

Platanus x acerifolia 'Mirkovec'

Dit is een plataan waarvan de bladeren in de zomer al rood worden, tot purperrood in de herfst.

Platanus occidentalis

In Amerika heet deze 'Sycamore', hetgeen in Engeland staat voor de gewone esdoorn, *Acer pseudoplatanus*. Erg verwarrend, doch bekend is dat de Amerikanen soms erg eigenzinnig zijn. De bast schilfert af in veel kleine platen en de vruchtbollen (slechts één, maximaal twee) zijn veel groter.

Platanus orientalis

Voor de oude Grieken was dit een heilige boom. Heracles plantte er in Olympia een bos van. De Romeinen hieven op Sicilië belasting op het zitten in de schaduw van deze boom; de wijn waarmee deze boom werd gevoed moest roch worden betaald! Ook in ons land komen machtige exemplaren voor, onder andere in het park van Huys ten Donck te Ridderkerk. In Turkije

Het woord plataan

Het woord plataan duikt volgens Van Dale al in het jaar 1360 in een Middelnederlandse tekst op, lang voor er platanen in Nederland waren. Het is afgeleid van het Franse platane dat op zijn beurt van het Latijnse platanus stamt. In de meeste Europese talen wijkt het woord weinig van de Latijnse versie af: Duits - Platane, Zweeds - platan, Spaans - plátano. Het Engels gebruikt de samentrekking plane waarvan, nogal verwarrend, de uitspraak hetzelfde is als plain (vlak, eenvoudig). De slavische talen hebben vergelijkbare woorden (b.v. Tsjechisch - platan). Zelfs het Hongaars dat alleen verwantschap met het Fins heeft, gebruikt platánfa (fa = boom). In het Nederlands wordt nogal vaak de spelfout plantaan gemaakt; dit is natuurlijk te verklaren door de gelijkenis met het woord plant.

(AdV)

toonde men ons een groenblijvend exemplaar, doch ik plaats daar een vraagteken bij.

Platanus orientalis 'Insularis'

Deze wordt ook wel *Platanus* 'Digitata' genoemd.

Platanus racemosa

Deze plataan, afkomstig uit Californië, is bij ons niet winterhard.

Platanus wrightii

Deze plataan komt uit het zuidoosten van Amerika, Arizona en Mexico en is bij ons onvoldoende winterhard.

Linkerbladzijde, linkerkolom: *Platanus x acerifolia* doet het uitstekend in stadsomstandigheden. Rechterkolom: *Platanus orientalis* 'Insularis' of 'Digitata' heeft een diep ingesneden blad en vier vruchtbolletjes.

Deze bladzijde, links: blad, vrucht en schors van Westerse plataan (*Platanus occidentalis*) Rechts: Oosterse plataan (*Platanus orientalis*) bij het Turkse Yalciner.

J.R.P. van Hoey Smith is éminence grise van Arboretum Trompenburg in Rotterdam. De foto's bij dit artikel zijn van hem, tenzij anders vermeld.

Dit artikel verscheen eerder (in iets gewijzigde vorm) in De Tuin Exclusief, nummer 9, najaar 2002.

Afdeling boomverzorging

- snoeien van bomen d.m.v. klimtechnieken en met inzet van 2 eigen hoogwerkers.
- standplaatsverbeteringen d.m.v. aanbrengen bomenzand en beluchtingen/bemestingen onder hoge druk.
- onderzoek en rapportages
- leveranties bomenzand
- boomverplantingen met newmanframe

**VAN HELVOIRT
GROENPROJECTEN BV**

• oisterwijksebaan 8A • 5056 RD berkel-enschot • tel.:013- 540 82 00 • fax: 013 - 5408201

Te koop
gevraagd:

**Populieren- en
iepenstammen**

(iepenstammen)
t.b.v. zinkers voor de
visserij-industrie
in Noorwegen

Rondhouhandel-Bomenrooibedrijf

v.d. Horst bv

Rolderstraat 27,
7849 PB De Kiel
Telefoon: 0591 - 382202
Fax: 0591 - 381910,
Autotel. 06 - 50501936

Kent u ons eigenlijk wel?

www.smitsrinsma.nl

SmitsRinsma

Adviseurs groenvoorzieningen en terreininrichting

Bomenwacht Nederland

BOMEN IN BEELD

Bomenwacht Nederland is een onafhankelijk adviesbureau dat uiteenlopende boomtechnische projecten uitvoert. Veelal in opdracht van (semi-) overheidsinstellingen, bedrijfsleven of particulieren. Flexibiliteit, kundigheid en kwaliteit staan centraal. Bij Bomenwacht Nederland bent u verzekerd van een objectief advies.

Voor meer specifieke informatie, aanvragen van de bedrijfsbrochure of een afspraak kunt u geheel vrijblijvend contact met ons opnemen.

Wij zijn u graag van dienst.

UW BOMEN

- Boomtechnisch onderzoek en advies
- Nazorg bij te (ver)planten bomen
- Inventarisatie boombestanden
- Boomwaardebepaling en -taxaties
- Beheerplanning
- Projectbegeleiding

ONZE ZORG

- Onafhankelijk adviesbureau
- Flexibele houding
- Oplossingsgerichte adviseurs
- Objectief advies
- Kwaliteitsrapporten
- Snel ter plaatse

Bomenwacht Nederland B.V.
Nieuwe Tiendweg 18
Postbus 157
2920 AD Krimpen a/d IJssel

T (0180) 59 05 72
F (0180) 59 04 12
E info@bwnl.nl
I www.bwnl.nl

Luisoverlast

KRONENMETER

meten van vitaliteit

Bomenbeleid

Groeiplaatsonderzoek

Communicatie

TREKPROEF

meten van standvastheid

Boomeffectrapportage

Verplanten

PICUS

meten van stabiliteit

Planmatig onderhoud

GRONDRADAR

meten van wortelstructuur

Wortelopdruk

...voor meer informatie: www.bomendienst.nl

Infrastructuur, gebouwen, milieu, communications

Bomendienst bewijst uw bomen een dienst

Bomen op de voorgrond

30 september Bomendag

Op die dag staat bij Hogeschool Larenstein het bomen over bomen op de voorgrond. Toonaangevende sprekers waaronder Pius Floris en Bas Visser geven op dit festijn hun visie vanuit een beleidsmatige invalshoek. We maken de vertaalslag naar de praktijk van de dag, het ontwerp, de aanleg en het beheer. Deze dag is voor u interessant als u werkt in het boeiende veld van boomverzorging, boombeleid en de praktische vertaling hiervan.

Meer weten?

Bekijk www.bomendag.nl of bel (026) 369 56 40.

Bomen op niveau, ook dát is Larenstein

DE DROOM VAN ELKE BOOM

IMPULSHAMER

BELU-systeem

BOOMBEMESTING

ANTIWORTELFOLIE

ITS LEVERT

BOOMONDERZOEKSAPPARATUUR

- Impulshamer
- Resistograaf
- Fractometer
- Aanwasboor
- Penetrograaf
- Zuurstofmeter

STANDPLAATSINRICHTING

- BELUchtingsystemen ®
- VENTilatiesystemen ®
- Aerial tube ®
- WALU roosters
- Kroonverankering

STANDPLAATSVERBETERING

- Hokan
- Alghum
- Dendrovorm ®
- Dendromix ®

ANTIWORTELFOLIE DENDRO R.B. ®

- als wortelscherm bij:
- Verhardingen
 - Kabel- en leidingsystemen

Bezoek ook onze website: www.poelbosbouw.nl

ITS - International Tree Service bv
Amersfoortseweg 205
3888 NM Nieuw Milligen
(Apeldoorn)

Telefoon: 0577-456561
Fax: 0577-456532
GSM: 06-53491303
E-mail: its@poelbosbouw.nl

DE JUIJSTE ZORG VOOR BOMEN

VAN JAARVELD / VAN SCHERPENZEEL
BOOMTOTAALZORG

Overeind 42, 3998 JB SCHALKWIJK
Telefoon: (030) 601 18 80
Fax: (030) 601 23 66
www.boomtotaalzorg.nl

Arbori-Arnhem Boomverzorging & Advisering
Vredesteinsstraat 4
6665 LG Driel
tel : 026-47 22 718 GSM: 06 - 53 75 26 65
fax : 026-47 23 823
E-mail: arbori-arnhem@hetnet.nl

- boomverzorging
- beheerplanning
- inventarisatie
- onderzoek en advies
- taxaties

Van onze lezers

Beste redactie,

Graag wil ik even kort reageren op de rubriek Standpunt van Marjan van Elsland, van het afgelopen lentenummer, aangaande de Amerikaanse vogelkers.

Ik neem de beschrijving van Marjan van Elsland aan waar zij schrijft dat de Amerikaanse vogelkers geen landelijk probleem meer vormt (ik ken de situatie in de Nederlandse bossen in het algemeen onvoldoende). Zij schrijft ook dat de Prunus lokaal nog wel voor problemen kan zorgen, maar dat dit uitzonderingen zijn.

Misschien is dat zo als je het op landelijke schaal bekijkt. Langs de Hollandse kust is de Prunus in de duinen echter gigantisch in opkomst (trekvoegels helpen mee de zaden te verspreiden), en zorgt daarmee naar mijn persoonlijke visie wel voor een probleem, namelijk dat de oorspronkelijke open duingraslanden en duinstruwelen van vooral duindoorn en meidoorn geheel overgroeid raken met Prunus. Lokaal is dat al gebeurd, op andere plaatsen zit dat er aan te komen. Dit massale voorkomen van Prunus

(vooral in het middenduin) is ook niet meer beheersbaar door struiken met wortel en al uit te trekken (zoals Marjan van Elsland beschrijft), omdat dat erg lastig gaat midden in in een duindoornstruweel zonder een hoop schade aan te richten, en het er simpelweg ook wel

behoorlijk veel zijn. Als je alle vormen van successie accepteert (natuurlijke processen zijn gang laat gaan), dan vormt Prunus natuurlijk geen probleem, ik persoonlijk vind deze 'verprunussing' echter een verarming van het duinecosysteem! Ik ben benieuwd naar uw reactie.

Met vriendelijke groet,
Antje Ehrenburg, Haarlem

(op persoonlijke titel geschreven,
werkzaam bij Gemeentewaterleidingen, beheerder van de
Amsterdams Waterleidingduinen)

Geachte mevrouw Ehrenburg,

U bent niet de enige die me op de vingers tikt, sinds ik heb voorgesteld, de Amerikaanse vogelkers geen Bospest meer te noemen. Het mag dan zo zijn, dat deze soort in normale, kleinschalig beheerde bossen zijn dominante positie grotendeels is kwijtgeraakt, op andere plekken is dat zeker niet het geval. Iemand van Natuurmonumenten liet me weten, dat deze Prunus in natuurontwikkelingsgebieden voor veel overlast zorgt. Niet zo gek, als je bedenkt dat natuurontwikkeling meestal wordt voorafgegaan door grootschalige grondbeveiliging, waardoor een perfecte voedingsbodem ontstaat voor de ontkieming van de Amerikaanse Vogelkers, die dan vervolgens ook nog alle inheemse kiemplanten wegconcurrereert.

Iets dergelijks speelt zich kennelijk af in de duinen, getuige ook een ingezonden brief van K. Piël (Herstel Inheems Duin) in NRC Handelsblad van zaterdag 21 juni. Ook hij luidt de noodklok en pleit ervoor, de natuur vooral niet haar gang te laten gaan, als de Prunus in de duinreservaatbossen verschijnt. U hebt gelijk, als u schrijft dat 'verprunussing' het duinecosysteem verarmt en de 'bospest' verdient dus zeker de benaming 'duinpest'. Het vervelende is, dat er zo weinig aan te doen is, want de overheid is er niet meer mee bezig en gif is, zeker voor u, helemaal geen optie meer. Er zit dus niets anders op dan er weer jaarlijks met scholen en serviceclubs opuit te trekken om jonge planten uit te trekken en besdragende struiken af te zetten in gebieden, waar de Amerikaanse vogelkers nog steeds voor problemen zorgt. Helaas.

Marjan van Elsland

Geachte redactie,

Bij deze bericht ik u dat het dit jaar m'n laatste donatie is; helaas, gezien m'n leeftijd (bijna 86 jaar) voel ik me hiertoe genooddaakt. M'n wens is dat jongeren uw belangrijke werk voortzetten. M'n liefde voor bomen blijft!

Bijgevoegd een foto van m'n 'vriendje', toen ik ruim 10 jaar geleden hier kwam. Intussen aangetast door zwam (?) en stormschade, zwaar geamputeerd, toch nog elk jaar rijke bloei, een monument! Voorbeeld voor ouderen: gehavend, toch doorgaan.

"O, kon die boom eens spreken voor hen die ons zijn voorgegaan en over die in deze streken streden voor hun kort bestaan! Hij zou zeggen hoe de tijd Al het gaande toch verslijt. Hoe klein, hoe oneindig klein, Menselijke, ijdele, verlangens zijn: Door de bladeren ruist de wind, Verkondigt aan het menskind: "Al wat menselijk is vergaait! 't Leven komt en 't leven gaat." Daarom, betracht in eer en deugd, elke dag te leven in onvolprezen vreugd."

mw. C. Treurniet, Twello

Boomadoptieplan stimuleert betrokkenheid

Elke gemeente heeft wel een paar aansprekende bomen die model kunnen staan voor de toekomst van Monumentale bomen in ons land. In het Boomadoptieplan werkt de Bomenstichting samen met gemeenten en bedrijven om het belang van bomen in de werk- en woonomgeving en het onderhoud daarvan onder de aandacht te brengen.

In een groene omgeving wonen en werken draagt bij aan het welzijn van men-

sen. Onderzoek heeft aangetoond dat mensen niet alleen gezonder zijn en zich prettiger voelen, maar dat ze ook beter presteren. Bedrijven zijn dus gebaat bij een vitaal bomenbestand. Het Boomadoptieplan benadrukt dit en bedrijven laten hiermee zien belang te hechten aan een goed leefklimaat.

Sinds dit voorjaar worden bedrijven in de gelegenheid gesteld monumentale bomen uit het Landelijk Register van de Bomenstichting te adopteren. Ze hebben de keuze uit een voorselectie van openbaar toegankelijke bomen, waarvan de gemeente eigenaar is. Voor € 600,- per jaar dragen bedrijven bij aan het beheer en onderhoud van een boom bij hun in de buurt of in het land. Een deel van de jaarlijkse donatie wordt via het Bomenfonds uitgekeerd aan de betreffende gemeente als bijdrage voor het onderhoud van die speciale boom. Het andere deel komt via de Bomenstichting ten goede aan alle bomen in Nederland.

Met verschillende gemeenten zijn inmiddels afspraken gemaakt of zijn we in onderhandeling. De gemeente Utrecht had de primeur. Van bomen in het Wilhelminapark en omgeving is een prospectus samengesteld en deze is aan bedrijven overhandigd. Elsevier heeft als eerste (zie hiernaast) de adoptie van tien bomen toegezegd. Met andere bedrijven zijn onderhandelingen gaande.

Bij elke overeenkomst ontvangt het bedrijf een ingelijste foto van de boom, voorzien van tekst en uitleg. Op de website van de Bomenstichting komt de naamsvermelding en het beeldmerk bij de betreffende boom in het overzicht van Monumentale bomen.

Voor inlichtingen over het Boomadoptieplan kunt u contact opnemen met Helène van der Poel, directeur van de Bomenstichting: telefoon 030-2303510 (van 9.00-13.00 uur) of hvdpoel@bomenstichting.nl.

Elsevier adopteert iepen

Het uitgeverconcern Elsevier heeft toegezegd om de komende maanden op tien plaatsen in het land iepen te adopteren.

Met iepen heeft Elsevier al zo lang het bedrijf bestaat een bijzondere band. Deze boomsoort staat namelijk in het beeldmerk afgebeeld en in de iep groeit een wijnrank. De symbolische betekenis daarvan is dat de krachtig groeiende iep, die geen eetbare vruchten voortbrengt, de wijnrank steunt en in de gelegenheid stelt naar de zon te groeien en de druiven vrij van de grond te laten rijpen. Al in de Romeinse tijd werd dit 'het huwen van de wijnrank aan de iep' genoemd; gelijk het huwelijk van man en

ELSEVIER

vrouw waarin ze elkaar versterken en samen nakomelingen krijgen. Die symboliek zet Elsevier door in de samenwerking met de Bomenstichting.

Herplant na foute snoei

LIPPENHUIZEN - De gemeente Opsterland heeft een boer uit Lippenhuizen verplicht om negentig eiken te vervangen door nieuwe exemplaren. Volgens de gemeente heeft de boer de bomen namelijk zo ondeskundig gesnoeid dat ze vernield zijn. De gemeente heeft ook nog precieze voorwaarden opgelegd: de eiken moeten 10 tot 12 cm zijn (omtrek), er moeten boompalen en band bij, en als er bomen dood gaan voordat ze volwassen zijn, moeten ze vervangen worden. De betreffende boer is het er niet mee eens.

Boete voor kappen

TERNEUZEN - Een inwoner uit de gemeente Terneuzen heeft een boete van 3000 euro gekregen omdat hij drie oude eiken illegaal gekapt heeft. De 80-jarige bomen stonden hem in de weg.

In Singapore gaat men nog veel verder. Daar kreeg een bedrijf vanwege het vellen van een meer dan een 100-jarige boom een boete van ruim 76.000 Singaporese dollars (ongeveer 40.000 euro). Het ging om de boom *Hopea sangal*. Vermoedelijk was de boom het laatste exemplaar van die soort. De firma voerde als argument aan, dat voor de veiligheid van de bewoners van twee huizen in de buurt gevreesd werd. De rechter kon wel meegaan in dit altruïstische argument, maar vond desondanks dat de firma eerst een andere manier had moeten vinden om de boom veilig te maken.

Beschermd

NIJKERK - De gemeente Nijkerk heeft alle bomen in de tuinen van haar inwoners geïnventariseerd. Het resultaat is een lijst met 675 beschermde bomen, waarvan er circa 650 eigendom zijn van particulieren. Deze bomen mogen in principe niet gekapt worden, behalve in uitzonderlijke situaties. Van de lijst staan er 217 exemplaren in Hoevelaken, 36 in Nijkerkerveen en 422 in Nijkerk zelf. De gemeente heeft nog een onderverdeling binnen de lijst gemaakt. De eerste categorie bestaat uit de zogenaamde toekomstbomen, de tweede categorie uit voor de gemeente waardevolle bomen en de laatste categorie bestaat uit monumentale bomen. De laatste omvat bomen van landelijk belang.

Kijken naar knotwilgen

Publieksactie van de jubilerende Stichting Bomen Over Leven

Knotwilgen zijn kenmerkend voor het Hollandse polder- en rivierenlandschap. Bijna iedereen weet wel ergens geknotte

wilgen te staan. Een knotwilg is geen aparte soort, maar een geknotte wilg. Van alle wilgsoorten worden de Kraakwilg en nog meer de Schietwilg veel geknot. De Schietwilg - *Salix alba* - is goed

bestand tegen hoge grondwater-standen en periodieke overstromingen en kan, als hij niet geknot wordt, wel 25 meter hoog worden.

Knotwilgen nemen vaak bizarre vormen aan, waarbij je je afvraagt hoe het mogelijk is dat de boom nog leeft. Op de bovenkant van geknotte wilgen blijft vaak water staan, zodat het hout gaat rotten en de boom hol wordt. Alleen het buitenste deel blijft dan nog overeind, waarmee de boom laat zien dat hij een enorme levenskracht heeft. Vol met gaten en holtes, scheuren in zijn bast, een gespleten persoonlijkheid: het lijkt hem niet te deren.

In het kader van haar landelijke campagne 'Kijken naar bomen' roept de 10-jarige Stichting Bomen Over Leven uit Zoetermeer mensen op, een foto te maken van zo'n opvallende, schots-enscheve of uitgeholde knotwilg. Ook een verhaal of gedicht over een dergelijke knotwilg is welkom. Het moet wel gaan om een zelfgemaakte inzending. De foto, evenals het verhaal of gedicht, kan per e-mail worden gestuurd naar:

kijkennaarbomen@bomenoverleven.nl
Per post zijn inzendingen welkom bij: Stichting Bomen Over Leven, postbus 7124, 2701 AC Zoetermeer. Meer informatie over de voorwaarden en de prachtige prijzen die in het kader van de campagne 'Kijken naar bomen' te winnen zijn kan men vinden op de website van de Stichting: www.bomenoverleven.nl

Groenadvies van Omegam terug op het oude nest

Met het inwerkingtreden van de Amsterdamse deelraden ruim tien jaar geleden werden ook de groenbeheerstaken naar de raden gedelegeerd. De Dienst Openbare Werken werd als zodanig opgeheven en de expertise op het gebied van boomverzorging en -beheer werd ondergebracht bij het landelijk opererende adviesbureau Omegam. Groenadviezen voor de hoofdstad en de bestrijding van de iepenziekte bleven een belangrijke taak.

Na een decennium stond de levensvatbaarheid ter discussie van de groene tak van Omegam, dat zijn specialisatie heeft in het adviseren in milieu- en civieltechnische zaken. De groene adviseurs kon-

den na lang onderhandelen terecht bij het IngenieursBureau Amsterdam (IBA) en vervolgen daar sinds juni hun werk binnen de Vakgroep Ruimtelijke Inrichting en Verkeer. Deze is vrijwel volledig toegespitst op werken in de hoofdstad. Daarmee keert de dienst, weliswaar onder een andere naam, weer terug onder de vleugels van de gemeente. Het zal de bomen ten goede komen. Zo kunnen de bomenmensen binnen IBA hun kennis tentoonspreiden in de grote uitbreidingsplannen zoals de Noord- en Zuidas en IJburg. Dat is hard nodig. Want ook in de splinternieuwe plannen voor IJburg zijn de bomen nog steeds de sluitpost van de begroting, terwijl van alle kanten het belang van groen in de leefomgeving juist steeds meer wordt benadrukt.

Frank Moens

Mookhoekse linde in niemandsland

Een 100-jarige monumentale linde in Mookhoek, gemeente Strijen, moest nodig van haar broek, de krans twijgen aan de stamvoet, worden ontdaan omdat deze de boom anders zou gaan overwoekeren. Arie Pieters, al jaren betrokken bij de monumentale bomen in de Hoeksche Waard, ging op zoek naar de eigenaar. Hij nam contact op met de gemeente Strijen waaronder dit stukje waard valt, maar daar wist men van niets. Op goed geluk naar het Waterschap gebeld; ook daar nul op het rekest. Via Groenbeheer Hoeksche Waard en provincie kwam hij weer terug bij de gemeente. Van het kastje naar de muur en terug, zonder enig resultaat.

Er was zelfs al een hoveniersbedrijf gevonden die het snoeiwerk wel voor eigen rekening wilde doen, omdat Arie verstrikt dreigde te raken in het ambtelijke doorschuifstelsel. Na een speurtocht die zo'n twee maanden in beslag nam, vele telefoontjes en e-mailtjes kostte en waarvoor zelfs een bezoek aan het gemeentehuis nodig was, kwam er toch opheldering van het mysterie.

Om een lang verhaal kort te maken: intensieve naspeuringen van het hoofd groenbeheer van de gemeente Strijen hadden duidelijk gemaakt dat de verantwoordelijkheid bij het Waterschap de Groote Waard moest liggen. Op zijn aandringen heeft men daar ook alles eens

goed uitgezocht en daaruit bleek dat de boom blijkbaar nog eigendom van de provincie was, maar feitelijk had die al overgedragen moeten zijn aan het waterschap. De laatste aanvulling op het relaas van Arie is de mededeling van het Waterschap de Groote Waard dat het onderhoud aan de boom is uitbesteed aan Groenbeheer Hoeksche Waard. De broek is inmiddels verwijderd.

Moraal: met vasthoudendheid valt nog steeds veel te bereiken. Heeft u ook met een of meer bomen iets dergelijks mee-gemaakt, dan zijn we benieuwd naar uw ervaring. Reacties kunt u sturen naar ondergetekende.

Frank Moens

Boeken

De Boomhoroscoop,

wetenswaardigheden, legenden en verhalen

Auteurs: Esmée van Doorn,
René M.M. Boumans,
Jan J. Huiberts

Uitgeverij Elmar B.V., Rijswijk
ISBN 90 3891 250 1
Prijs: € 19,50

Het boek 'De Boomhoroscoop, wetenswaardigheden, legenden en verhalen' heeft wel een beetje misleidende titel, want wie op basis hiervan gedegen informatie verwacht over de Keltische Boomhoroscoop komt bedrogen uit. Want weliswaar komt de boomhoroscoop aan bod, maar het lijkt wel of deze alleen maar als een soort ordenend principe gebruikt is om informatie over bomen en aanverwante onderwerpen kwijt te kunnen. Misschien komt dat omdat het boek onder andere geschreven is naar aanleiding van het 45-jarig bestaan van de Stichting Nationale Boomfeestdag in maart 2002. Het boek geeft (beperkte) informatie over de bomen die in de boomhoroscoop voorkomen, en daarnaast wordt er aandacht besteed aan van alles en nog wat. Zo worden diverse organisaties genoemd, boombegrippen in alfabetische volgorde gegeven, de lezer wordt uitgedaagd om een boom te tekenen waarop het boek je vertelt wie je dan bent, het boomkroonpad wordt genoemd e.d.

Het boek is fraai uitgegeven, met mooie plaatjes. Het is heel geschikt om even door te bladeren of kleine stukjes in te lezen; de stijl is losjes en onderhoudend en niet diepgravend. Daarmee is het een prima cadeau voor iemand die weinig van bomen weet, en met wat oppervlakkige wetenswaardigheden al heel tevreden is. De meer serieuze lezer kan het echter beter terzijde laten liggen. Al is het alleen maar omdat er storende fouten in zitten, zoals de illustratie bij de iep, die niet klopt.

Maartje Nelemans

ANWB Landschappenboek Nederland.

Sporen van de geschiedenis

Gerrit Jan Zwier

ISBN:
90 1801 751 5
Prijs: € 14,95

Nederland is ongelooflijk rijk aan verschillende typen landschappen, iets waar in ieder geval Amerikanen en Australiërs zich erg op verkijken. Hoe klein ook, Nederland kun je niet 'in twee dagen' doen, daar is de variatie veel te groot voor. Ook is het de vraag in hoeverre wij ons zelf realiseren hoe gevarieerd ons land is, en hoe groot de invloed van onze voorouders op de inrichting van Nederland is geweest. Voor iedereen die meer van de landschappen en de geschiedenis daarvan wil weten heeft de ANWB onlangs in samenwerking met de Stichting Landschapsbeheer Nederland een boek uitgebracht dat hierin aardig voorziet. Aantrekkelijk is ook dat bij het boek een losse gids is gevoegd, met 24 wandel- en fietsroutes door de beschreven landschappen.

Het boek deelt Nederland in in acht landschapstypen, waarbij vooral gekeken is naar de grondsoort. Bij elk type komt de ontstaansgeschiedenis aan bod, de rol van de mens daarbij, en hoe het landschap in de loop der eeuwen veranderd is. De beschreven typen zijn: heuvelland, zandgebied, zeekleigebied, laagveengebied, hoogveenontginningen, rivierengebied, droogmakerijen en kustzone. Verder geven de meer dan 250 kleurenfoto's en kaarten een goed beeld van de karakteristieken van de verschillende landschappen.

De teksten zijn plezierig geschreven, zij het dat de systematiek af en toe wat onduidelijk is, de tekst soms erg beknopt en sommige informatie op meer plekken terugkomt. Er wordt een flinke hoeveelheid gegevens verschaft, met af en toe ook smakelijke details. Het is daarom ook jammer dat het register van trefwoorden nogal beperkt is. Voor de bomenliefhebber is het af en

toe zoeken, maar op verschillende plekken staat wel het nodige over bomen. Deze informatie is hoofdzakelijk gericht op de gebruiksfuncties (eetbare vruchten, gereedschap e.d.), en niet zozeer op de genotsfuncties (de inrichting van de tuin rond grote herenboerderijen of borgen bijvoorbeeld). Desondanks een inspirerend boek om je eigen land weer eens met andere ogen te bekijken!

Maartje Nelemans

De Groene Stad

en haar waarde voor gezondheid, wonen, werken, veiligheid en recreatie

Bestellen door het overmaken van
€ 3,50 op rekeningnummer
94.81.681 t.n.v. Stichting
Groenforum Nederland te
Zaandam.

In de brochure 'De Groene Stad en haar waarde voor gezondheid, wonen, werken, veiligheid en recreatie' wordt wetenschappelijk onderzoek samengevat dat is uitgevoerd rond het thema 'de economische waarde van groen'. Op prettig leesbare wijze krijgt u een indruk van het effect van groen op ons welzijn. De aspecten zijn binnen de omvang van 24 bladzijden onderverdeeld in vijf thema's:

- Gezondheid en groen
- Werken en groen
- Wonen en groen
- Veiligheid en groen
- Recreatie en groen

De Groene Stad is toegezonden aan onder andere leden van enkele vaste Kamercommissies, die zich met dit terrein bezig houden, groenvoorzieners, woningcorporaties, werkgeversorganisaties en koepelorganisaties op het terrein van de gezondheidszorg.

De brochure is totstandgekomen door de samenwerking van oprichters en leden van het Groenforum: Plant Publicity Holland, Vereniging van Hoveniers en Groenvoorzieners, Vereniging Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij en de Bomenstichting.

Op u kunnen we bouwen

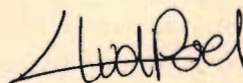
Allereerst wil ik onze nieuwe donateurs van harte welkom heten. In mei heeft de Bomenstichting een grote actie gehouden om nieuwe donateurs te werven. En deze actie is geslaagd. We hebben bijna 300 reacties ontvangen en daarmee is onze achterban stevig gegroeid. Dit is van groot belang, want op deze manier kunnen we aantonen dat er draagvlak in de samenleving is voor onze activiteiten. Maar we zijn er nog niet. We hebben voor onszelf als doel gesteld dit jaar met 15% te groeien, oftewel met zo'n 600 nieuwe donateurs. Maar dit kunnen we niet alleen, daar hebben we u voor nodig. Hoe u kunt helpen staat elders in dit nummer op de meegehechte antwoordkaart.

Ook onze trouwe donateurs wil ik een hart onder de riem steken. U heeft

uzelf weer overtroffen met uw bijdragen aan ons project Bomen, Welzijn en Gezondheid. We hebben tot op heden ruim 25.000 euro mogen ontvangen. Fijn dat u ook in deze economisch mindere tijden ons met een gulle gift heeft gesteund. We zijn al druk bezig met de activiteiten. Met een aantal partijen uit de groenwereld hebben we een brochure gemaakt getiteld 'De Groene Stad', met daarin een overzicht van alle positieve effecten van groen op ons welzijn en onze welvaart (zie ook de rubriek Boeken). Deze is op de bureaus beland van alle gemeentelijke bestuurders. We hopen dat vooral de bestuurders, die groen en bomen nog zien als een kostenpost waarop best bezuinigd kan worden, deze brochure met veel aandacht lezen. En uiteraard hopen we dat zij overtuigd raken van onze boodschap.

Dat gaat natuurlijk niet vanzelf, daar zijn we de komende tijd nog druk mee bezig.

In de wintermaanden werken we in het kader van het welzijnsproject aan voorlichting over allergie die ontstaat door bomen. Aanstaande lente zal dit weer spelen en worden gemeenteambtenaren geconfronteerd met kapaanvragen of -eisen. Want veel mensen die last van pollenallergie hebben, denken met de kap van één boom de remedie te hebben gevonden. Het is aan ons om hen duidelijk te maken dat dit geen oplossing is.

Helène van der Poel,
directeur

colofon

28e jaargang, nummer 3, herfst 2003
ISSN 0166-784 X

Verschijnt 4 X per jaar, oplage: 4500 stuks

Redactie:

Marjan van Elsland, Douwe van der Heij,
Maartje Nelemans, Erik Platje, Florentine
van Eeghen

Eindredactie:

Aart de Veer (tijdelijk)

Hoofdreductie, vormgeving en advertenties:
Frank Moens (fmoens@bomenstichting.nl)

Redactieadres:

Bomenstichting,
Oudegracht 201 bis, 3511 NG Utrecht
tel (030) 230 35 10 (van 9.00-13.00 uur),
fax (030) 231 03 31
www.bomenstichting.nl
postbank 2108755

Druk:

Van den Berg's Drukkerij - Maarn
Gedrukt op Reviva offset 100 grams.

Overname van artikelen en berichten na
overleg met de redactie.

Donateur wordt u voor:

€ 20,- per jaar, 65+ € 17,50 per jaar.
Bomenvriend voor het leven € 500,-.

Bestuur van de Bomenstichting

ir. H.R.F. Schotanus (voorzitter)
ir. W.J.M. Langeveld (secretaris)
drs. S.E.C.O. Goertz (penningmeester)
ing. T.H. Bakker
C.J.M. Denneman
M. de Winter

Beschermvrouwe:

Hare Majesteit de Koningin

4, 11, 18, 25 oktober

Boomexcursies van de Bomenstichting

Ochtendexcursie in resp. Rotterdam,
Slochteren, Baarle-Nassau en Vorden.
Inl.: www.bomenstichting.nl of
030-2303510 (van 9.00-13.00 uur)

21 oktober

Beter af met bomen in de buurt?

Dr. Sjerp de Vries (Alterra, Wageningen)
is spreker op de 9e Dierckx-lezing.
Inl.: www.bomenstichting.nl of
030-2303510 (van 9.00-13.00 uur)

12 en 19 november

Herkennen van naaldbomen en

15 en 22 januari

Cursus bomen in de winter

herkenning, eigenschappen,
groeiplaatseisen toepassing, met excursies.
www.bomenkennis.nl / tel: 0317-612482

Kleur bekennen?

Uw advertentie kunt u nu tegen een
voordelig tarief in kleur plaatsen.

Vraag een prijsoverzicht aan
of bezoek onze website:
www.bomenstichting.nl

BOMENnieuws

Rijp & Groen

Bladmoes, groene moes en wezenloos groen

Wie veel reist heeft veel verhalen. Zo zit ik regelmatig in de trein en nu de herfst nadert en de bladeren weer gaan vallen is iedereen benieuwd hoe de treinen straks gaan rijden en glijden. De deskundigen zijn het er nog niet over eens of bladmoes een rol speelt, dus bij de NS is men gelukkig in de verste verte nog niet van plan, bomen te verbannen. In Den Haag loopt het gemeentelijk vervoerbedrijf echter maar vast - ver - vooruit op de onderzoeksresultaten door het planten van bomen naast tramrails af te raden. De Haagse bomenspecialisten hadden net een mooi systeem bedacht om juist wel bomen op dit soort intensief gebruikte plaatsen te kunnen planten. Ik ben benieuwd hoe dit gaat aflopen.

Onlangs hoorde ik voor het eerst de kreet 'groene moes'. Het ging hier niet om bladmoes, maar om de beplanting rond de ruim 40 jaar oude wijk Dukenburg in Nijmegen. Het ruim aangeplante groen is door verwaarlozing een stuk ondoordringbare natuur geworden. Ik was daar persoonlijk wel van gecharmeerd, vooral omdat het fluitekruid bloeide en de zon scheen. Bewoners en beheerders dachten daar anders over: sociaal onveilig, eentonig, alleen maar bruikbaar voor het uitlaten van de hond. Vanuit de flats leek het wel een saaie verzameling broccoli. Groene moes dus. Met hulp van het boeiende boek *Kleur Groen* (boomkwekerij Ebben) moet het lukken, er weer iets moois van te maken zonder al te veel volwassen bomen te laten sneuvelen. We wachten af.

Tot slot nog een nieuwe benaming: 'wezenloos groen'. De man die dit had bedacht, bekeek steden, wijken en beplantingen op hun historische context en beoordeelde hun levensvatbaarheid op grond van het al of niet 'geworteld zijn in het verleden'. De hierboven beschreven Nijmeegse wijk had volgens hem wezenloos groen, want er was geen enkele connectie met het vroegere landschap. Een boeiende gedachtegang, maar zijn conclusies gingen me te ver: dit wordt nooit wat, dus kun je er rustig in gaan zagen! Op die manier krijg je natuurlijk nooit wezenlijk groen!

Twee maal onkruidbestrijding

Landschapsbeheer Noord-Holland krijgt subsidie om grutto's te helpen, maar nu groeien er teveel bieren in gruttoland en ze zien maar één manier om hun subsidies veilig te stellen: chemische onkruidbestrijding!

In Beek bij Nijmegen is een beekje, dat vroeger 200 meter voorbij de bron in het riool verdween, weer bovengronds gehaald. Ik was daar heel blij om, al was het alleen maar omdat ik als kind hele avonturen had bij dat beekje. Het stroomt nu verderop in een mooie vijver met een beeldje erbij en klinkertjes eromheen. Het onkruid tussen de klinkertjes stoorde mij niet, maar de gemeente dacht daar anders over: chemische onkruidbestrijding!

Uitspraken

- Over vandalisme bij bomen heeft Jitze Kopinga ooit gezegd: "ach, dat is onderzoekende jeugd, die trekproeven doet".
- Ons redactielid Douwe van der Heij had het als boombeheerder eens aan de stok met nutsbedrijven, die vonden dat hij niet zo moest zeuren over die paar lastige wortels, die zij wilden weghalen om een kabel te kunnen leggen. Hij heeft ze toen voorgesteld "die ene lastige meter kabel maar weg te laten".
- Een hoge ambtenaar van Rijkswaterstaat zei volgens welingelichte bronnen: "vertel mij wat voor natuur je wenst en ik maak het voor je".
- De Nationale Boomfeestdag werd in Alphen aan de Rijn gevierd met het snoeien van bomen en struiken, omdat er geen plantlocatie voorhanden was. Volgens een woordvoester van de gemeente was "bewust gekozen voor een vroege boomfeestdag omdat door de warme februari maand de sapstroom al op gang was gekomen" (bron: VNG-magazine 14 maart 2003). Wie deze gedachtegang snapt mag het me uitleggen. Wat ik wel snap is dat het soms erg moeilijk is, gemeentevoorlichters iets uit te leggen en dat er flink wat bloedende wonden zullen zijn geweest bij de Alphense bomen.
- Ik hoorde een bomenvakman van een Zuid-Hollandse gemeente onlangs zeggen, dat "populieren toch niet ouder worden dan 20 jaar". Letterlijk niet te geloven, zo'n vakman!

Marjan van Eerland

